

Onderwijsvisitatie Rechten

Een onderzoek naar de kwaliteit van de bachelor en master in de rechten van de Universiteit Gent

30 mei 2016

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de bachelor en de master in de rechten van de Universiteit Gent. Deelcommissie 1 van de visitatiecommissie rechten bezocht deze opleidingen op 14 tot en met 17 oktober 2014.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleidingen aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding - of een opleidingsvariant - voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

De opleidingen worden aangeboden door de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Gent. De bachelor en master in de rechten worden in de Opleidingscommissie vorm en inhoud gegeven. In academiejaar 2012-2013 waren in de bachelor 1715 studenten ingeschreven, waarvan 491 generatiestudenten. Voor de master gaat het om 911 studenten.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de bachelor en master in de rechten als voldoende.

Volgens het ZER wil de opleiding vakbekwame, zelfstandige en kritische juristen vormen die veelzijdig inzetbaar zijn, durven communiceren, en getuigen van een maatschappelijke verantwoordelijkheid met respect voor diversiteit. De onderwijsvisie van de opleiding ligt ingebed in het onderwijsconcept 'Creatieve kennisontwikkeling' van de UGent en vertaalt zich in vijf krachtlijnen: Aanreiken van grondige kennis als bron voor creatief denken, streven naar zelfstandige studenten, kritische ingesteldheid activeren, sterk inzetten op helder mondeling en schriftelijk communiceren en de maatschappelijke betrokkenheid stimuleren in een pluralistisch ingestelde leeromgeving.

Ten behoeve hiervan werden voor zowel de bachelor- als de masteropleiding 24 competenties voor de bachelor en 27 competenties voor de master (leerresultaten) uitgeschreven op basis van 5 competentiegebieden. De commissie heeft deze competenties grondig bestudeerd en meent dat deze qua inhoud in overeenstemming zijn met het domeinspecifieke leerresultatenkader. Qua niveau en oriëntatie zijn de competenties dan weer in overeenstemming met het Vlaams Kwalificatieraamwerk. De hoeveelheid aan competenties maakt dat deze uitgebreid en doordacht zijn.

De opleiding legt haar specifieke accenten vooral vanuit haar onderwijsvisie, die respect heeft voor levensbeschouwelijke verscheidenheid en diversiteit. De profilering van de bachelor is eerder beperkt, terwijl deze van de master explicieter is. De maatschappelijke rol van het recht en van de jurist wordt benadrukt. De profilering op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid en diversiteit acht de commissie zeker geslaagd. Verder acht de commissie ook de expliciete aandacht voor onderhandelen en bemiddelen positief. De nadruk op taal is aan de Gentse opleiding eerder klein. Het is immers de visie van de opleidingsverantwoordelijken dat de kennis van vreemde talen (Frans en Engels) reeds verworven dient te zijn bij de start van de opleiding. De commissie heeft begrip voor de stelling dat de rechtenopleiding geen taalopleiding dient te worden. Wel suggereert de commissie dat de opleiding, gelet op het dalend niveau van het Frans en de hoge verwachtingen van het werkveld hieromtrent, een meer remediërende rol moeten spelen en tegelijk meer dwingend moet optreden om studenten door te verwijzen naar het Centrum voor Talenonderwijs.

De leerresultaten zijn afgestemd op de verwachtingen en de noden van het vakgebied en het werkveld. Door de vele contacten tussen de docenten en mensen uit de praktijk werden rekening gehouden met de wensen van het afnemend veld. Een benchmark van de leerresultaten van de opleiding vond echter nog niet plaats.

De commissie concludeert dat generieke kwaliteitswaarborg 1 - het beoogd eindniveau voldoet aan de basiskwaliteit. De opleidings specifieke leerresultaten voldoen aan het domeinspecifiek leerresultatenkader en tegelijk heeft voldoende afstemming plaatsgehad met werkveld en vakgebied.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de bachelor en master in de rechten als voldoende.

Het programma van de bachelor telt 180 studiepunten. Het programma is opgebouwd uit rechtsinleidende opleidingsonderdelen, juridische en metajuridische hulpwetenschappelijke opleidingsonderdelen, en vaardigheden opleidingsonderdelen. Het masterprogramma telt 120 studiepunten en bouwt verder op de leerlijnen uit de bachelor. Vanaf academiejaar 2014-2015 is een vernieuwd programma voor de bachelor en de master van start gegaan.

Op basis van het ZER leert de commissie dat in de rechtsinleidende opleidingsonderdelen de nadruk wordt gelegd op enerzijds de basisbegrippen en anderzijds de meergelaagdheid van de rechtsorde. De geleidelijke vermindering van het aantal studiepunten voor inleidende en metajuridische opleidingsonderdelen wordt gecompenseerd door de steeds verdere uitbouw van rechtspositieve opleidingsonderdelen en integratieopleidingsonderdelen. Met betrekking tot de integratieopleidingsonderdelen werden veranderingen doorgevoerd die toe moeten leiden dat de vaardigheden van de studenten sterker worden getraind. In de master volgt de student 31 (29 vanaf AJ 2017-2018) studiepunten plichtopleidingsonderdelen, de masterproef van 24 studiepunten en 3 studiepunten aan vaardigheidstraining. Verder kiest de student voor 42 studiepunten grondige studies en voor 20 (16 vanaf 2017-2018) studiepunten bijzondere studies. De commissie acht de opbouw van het bachelorprogramma helder en transparant, wat tot uiting komt in de leerlijnen.

Voor de opbouw van de *truncus communis* van het masterprogramma geldt dit eveneens, maar voor het vervolg van het programma is de opbouw minder duidelijk. De studenten hebben een keuzevrijheid van 62 (58 vanaf 2017-2018) studiepunten. De mate van vrijheid die gelaten wordt aan de student om het curriculum samen te stellen vermijdt het nadeel van een verkokering in de masterjaren. Evenwel moedigt de commissie de opleiding aan om blijvend te waken over de samenhang van het programma. De indeling van grondige en bijzondere studies maakt bovendien zo nu en dan een wat willekeurige indruk. Ook zijn er verschillen in diepgang en kwaliteit waarneembaar tussen de verschillende grondige en bijzondere studies, op het vlak van inhoud, studietijd en werkvormen. Gesprekken met studenten wezen de commissie er op dat de brede keuze kan leiden tot een 'opportunistisch gedrag' van de studenten die er toe gebracht worden te kiezen voor een zachte studiebelasting.

De commissie heeft de leerinhouden van de verschillende opleidingsonderdelen grondig bestudeerd en meent dat deze in overeenstemming zijn met de beoogde leerresultaten. Het programma is kennisgericht van aard. De geplande programma hervorming ziet de commissie als een versterking van het programma. Toch heeft de commissie enkele suggesties om het programma te versterken. Zo werd reeds vermeld dat de opleidingsverantwoordelijken het als de taak van het secundair onderwijs zien om studenten die naar het hoger onderwijs gaan voldoende talenkennis bij te brengen. De opleiding ziet daar voor zichzelf maar een beperkte rol in. De opleiding stimuleert studenten op een vrijblijvende wijze om, indien nodig, bijscholing Frans of Engels te volgen aan het Universitair Centrum voor Talenonderwijs. Ook worden in sommige opleidingsonderdelen anderstalige artikels dan wel glossaria met anderstalige termen aan de cursus toegevoegd. Hoewel de commissie bovengenoemde goede aanzetten acht, blijft het beperkt. De realiteit is nu eenmaal dat de studenten instromen in het hoger onderwijs met onvoldoende kennis van vreemde talen en dat dit tekort blijft, zonder een strikte begeleiding en opvolging. Daarom denkt de commissie dat de aandacht voor vreemde talen een prominentere plaats moet krijgen in het programma of dat de opleiding meer dwingend moet optreden om studenten door te verwijzen naar het Centrum voor Talenonderwijs.

De commissie uit verder haar waardering voor het opleidingsonderdeel onderhandelen en bemiddelen in het eerste masterjaar. Echter zou de commissie het zinvol vinden om de theorieën en toepassingen van onderhandelen en bemiddelen transversaal aan bod te laten komen in andere opleidingsonderdelen om er op die manier een sterke leerlijn van te maken. Verder beveelt de commissie aan om ook de aandacht voor de regionale materie sterker transversaal aan bod te laten komen doorheen verschillende opleidingsonderdelen. Dit creëert een meerwaarde voor heel het curriculum.

Ook in het vaardigheidstraject ziet de commissie verdere verbetering mogelijk. De commissie begrijpt uiteraard dat deze leerlijn recent voorwerp was van de programmahervorming en de doorgevoerde aanpassingen hun effectiviteit nog dienen te bewijzen. Niettemin heeft de commissie hierbij enkele aandachtspunten: Zo betwijfelt de commissie dat een opleidingsonderdeel met circa 40 studenten in bachelor 1 en 2 de meest geschikte onderwijsvorm is voor het aanleren van vaardigheden. Daarnaast bevat vaardigheden I enkele materies, zoals argumentatieleer en logica, die kennisgericht van aard zijn. Ten slotte gaf een aantal studenten aan dat in vaardigheden I les (hoorcollege) wordt gegeven en dat het aandeel oefeningen en feedback laag is.

Nog voor de master krijgen de studenten een opleidingsonderdeel methodologie van 3 studiepunten met een focus op rechtsvergelijking en het opstellen van een onderzoeksvoorstel. De masterproef, het einde van het vaardigheidstraject, telt 24 studiepunten. De masterproef bestaat uit een schriftelijk en een mondeling luik. Het schriftelijke luik bestaat uit twee delen: een voorbereidend deel in het eerste masterjaar en de eigenlijke masterproef in het tweede masterjaar. De bedoeling is door middel van een schrijfofdracht de juridisch-wetenschappelijke vaardigheden te ontwikkelen en te toetsen. De gehele invulling van de masterproef, ter waarde van 24 studiepunten, wordt voorbehouden voor de schrijfofdracht. Dit is een strikte interpretatie van het decreet. De opleiding haalt in het ZER aan dat ze dit veel vindt voor de masterproef en dat dit ten koste gaat van andere vaardigheden. Hoewel de commissie dit wel een zinvolle uitwerking acht - de masterproef is immers geen last maar een bekroning van de opleiding - ondersteunt ze de opleiding om meer diverse invullingen aan de masterproef te geven.

De studenten gaven aan dat de begeleiding bij de masterproef wisselend, maar over het algemeen redelijk was. Tussentijdse begeleiding en feedback geschiedt wel pas vanaf het moment dat de student er naar komt vragen. Dit acht de commissie te weinig structureel. De commissie suggereert om de masterproeven te onderwerpen aan overkoepelende monitoring.

Ook de inhoudelijke samenhang van het programma verdient verdere aandacht. Zo ervaren de studenten soms overlap en hiaten in het curriculum. Ze menen dat dit komt doordat niet alle docenten op de hoogte zijn van elkaars leerinhouden. Dit kan volgens de commissie verholpen worden door meer in overleg te treden.

De meest gehanteerde leervorm voor de bachelor is - omwille van de grootschaligheid van het onderwijs - een hoorcollege, al dan niet met interactiviteit. Er zijn weliswaar aanzetten van activerende werkvormen, maar de commissie meent dat het aandeel vergroot kan worden. De commissie meent immers dat het gebruik van andere werkvormen juist kan bijdragen aan efficiëntiewinst, het versterken van de samenhangende leeromgeving en het verhogen van de studierendementen. In de masteropleiding is het aandeel activerend onderwijs groter omwille van de kleinere klasgroepen. Evenwel zijn er in de masteropleiding grote verschillen waarneembaar tussen de grondige en bijzondere studies. In enkele opleidingsonderdelen wordt er interactief en activerend gewerkt, terwijl in andere opleidingsonderdelen een meer traditionele aanpak naar voren komt. De gehanteerde onderwijsmethode hangt in grote mate samen met de inspanningen van de docenten en de vertrouwde van de docent met vernieuwende werkvormen. De commissie raadt daarom aan om de gehanteerde werkvormen verder in kaart te brengen met het oog op het voeren van een beleid hieromtrent en het uitwisselen van best practices tussen de docenten onderling. Ook meer onderwijskundige professionalisering hieromtrent van zittende docenten is aangewezen.

Het cursusmateriaal is divers en van goed niveau. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende materialen: handboeken, syllabi, naslagwerken, artikels en readers. Het gehanteerde materiaal is uitdagend, actueel en aantrekkelijk. De studenten vroegen wel om het materiaal vroeger ter beschikking te stellen. Het elektronisch leerplatform, Minerva, wordt gebruikt om informatie en leermateriaal te verspreiden. Ook positief is de attitude van de docenten om het cursusmateriaal te actualiseren en op Minerva te posten. Verder acht de commissie het positief dat enkele docenten interactief via digitale media te werk gaan.

Op basis van de CV's en het ingekeken materiaal oordeelt de commissie positief over de kwaliteit van de docenten. De docenten zijn vakinhoudelijke experts in hun domein. De docenten combineren vaak hun taak als onderzoeker en lesgever met een baan in het werkveld als jurist, advocaat of notaris. Deze combinatie maakt dat het docententeam vakinhoudelijke kennis combineert met praktijkervaring. Anderzijds valt het hierdoor op dat een aantal docenten minder betrokken is bij de opleiding, gelet op hun vele nevenactiviteiten. De onderwijskundige expertise van de docenten is wisselend. Getuige hiervan zijn de beperkte aanzetten voor

innoverende onderwijsvormen. Meer onderwijskundige ondersteuning en professionalisering van het team is daarom noodzakelijk. De opleidingen kunnen daarnaast rekenen op voldoende personeel.

De studiebegeleiding verloopt naar behoren. De begeleiding start bij de aanvang van de opleiding, wanneer de instromende studenten worden voorzien van voldoende informatie. Verder is de studiebegeleiding in handen van het monitoraat. Het monitoraat telt één VTE trajectbegeleider en 2,5 VTE studiebegeleiders. De studiebegeleiders bieden vooral aan eerstejaarsstudenten algemene en vakspecifieke begeleiding. De trajectbegeleider volgt en begeleidt de volledige studieloopbaan van de student en geeft advies bij belangrijke (keuze)momenten met het oog op de studievoortgang. De commissie stelde vast dat het monitoraat goed gekend en is. Sterk punt acht de commissie de taalttest die bij alle studenten wordt afgenomen. Op basis van dit resultaat wordt de student verzocht zich te remediëren. Opvallend vindt de commissie evenwel het niet-dwingende beleid ten aanzien van de zwakke of no-show-student. Vanuit de opleiding worden naar deze groepen weinig initiatieven getoond. De commissie raadt aan hieromtrent een visie te ontwikkelen en meer onderzoek te gaan naar incentives voor de hele studentengroep en niet enkel voor het individu. Deelname en aanwezigheid kan niet uitsluitend worden overgelaten aan de eigen verantwoordelijkheid van de student. De opleiding heeft hier even goed een verantwoordelijkheid in.

Bijkomend meent de commissie dat het ook belangrijk is om de 'goede' student niet uit het oog te verliezen. Door meer uitdagende opdrachten en gedifferentieerde trajecten voor de beste studenten, kan er wellicht meer uit hen gehaald worden. De opleiding neemt voor deze studenten reeds initiatieven zoals het student-assistentenschap, een universitair honourstraject en deelname aan internationale pleitoefeningen, hetgeen op appreciatie van de commissie kan rekenen.

Ook de materiële voorzieningen zijn meer dan degelijk. De opleiding is gehuisvest in moderne en aantrekkelijke gebouwen. De opleiding kan beschikken over een ruime vakbibliotheek en een groot aanbod aan digitale tijdschriften en naslagwerken. Ook de lokalen en de pleitzaal zijn naar het oordeel van de commissie goed uitgebouwd. Er zijn evenwel niet voldoende werkplekken waar studenten tussen de lessen of na de lessen kunnen studeren. Dit is evenwel voornamelijk een probleem voor de grote groep pendelstudenten. Het gebrek aan studieplekken is een instellingsbreed probleem, de opleiding heeft hier maar beperkte zeg in, noch mag zij hierop worden afgerekend.

De systematiek van kwaliteitszorg binnen de opleiding werkt naar behoren. De Commissie Kwaliteitszorg Onderwijs (CKO), de opleidingscommissie (OC) en de faculteitsraad hebben elk duidelijk afgebakende bevoegdheden. De meeste initiatieven in het kader van de implementatie van verbetermaatregelen worden genomen in de schoot van de CKO of de OC. De verbetermaatregelen worden genomen op basis van input uit zowel formele als informele evaluaties. Sterk punt vindt de commissie de periodieke enquêtes die worden aangevuld met focusgroepgesprekken met studenten. Ook werden de verbeter suggesties na de vorige visitatie systematisch onder de loep genomen en indien wenselijk geïmplementeerd.

Het doorstroomrendement is op orde en ligt in de lijn met het Vlaams gemiddelde. In 2011-2012 behaalden 52.9% van de afgestudeerden in de bachelor het diploma in 3 jaar. 25.8%, 9% en 7.6% hadden respectievelijk een vierde, vijfde of zesde jaar nodig. In datzelfde jaar behaalden 80.1% van de studenten het masterdiploma in 2 jaar. 14.6% en 2.8% hadden een derde en vierde jaar nodig. Na de bachelor is er een doorstroom naar de master. Na de master stromen de studenten door naar een vervolgopleiding of naar het werkveld. De uitstroom naar het werkveld na de bachelor is beperkt.

De commissie concludeert dat generieke kwaliteitswaarborg 2 - het onderwijsproces voldoet aan de basiskwaliteit. Het onderwijsproces stelt de studenten in staat de beoogde leerresultaten te bereiken. Ook het personeel, de voorzieningen en de kwaliteitszorg dragen bij tot een samenhangende leeromgeving.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de bachelor en master in de rechten als voldoende

Het toetsbeleid van de opleiding wordt ontwikkeld en bewaakt door de OC. De opleiding besliste om geen aparte 'toetscommissie' te installeren, omdat ze van mening is dat verschillende deelaspecten van het onderwijsbeleid en de daaraan verbonden interne kwaliteitszorg niet los van elkaar kunnen worden opgevolgd. In de loop der jaren heeft de opleiding verschillende beleidsopties genomen, die samengebracht zijn in het document 'Toetsvisie'. Speerpunten daarin zijn validiteit en betrouwbaarheid; transparantie; pluriformiteit en integratie; meerwaarde door feedback. Verder streeft de OC naar voldoende variatie in evaluatievormen, naar 1 mondeling examen per semester en naar meerkeuzevragen die steeds worden vergezeld van open vragen. Deze laatste drie elementen werden bijkomend toegelicht door de opleidingsverantwoordelijken tijdens het visitatiebezoek. De commissie acht het positief dat de toetsvisie werd uitgeschreven en dat de eerste aanzetten voor de implementatie ervan zijn gezet. Evenwel lijkt de implementatie vooral vormgegeven door contextfactoren (grote groepen) dan wel pedagogisch.

In de toetspraktijk wordt effectief gewerkt met een variatie aan toetsvormen, die naar het oordeel van de commissie prima aansluiten bij de beoogde leerresultaten. Zowel mondelinge als schriftelijke examens kennen een plaats, als ook meerkeuzeexamens, open-boekexamen, groepswork, vaardigheidstesten, individuele werkstukken en presentaties. De gekozen toetsvormen sluiten bovendien goed aan bij de onderwijsaanpak die de studenten naarmate het vorderen in het traject meer vrijheid biedt. Wel dient de OC er over te waken dat de vrijheid in de master er niet toe leidt dat de studenten met slechts enkele toetsvormen in aanraking komen. Daarom moet er niet alleen variatie in examenvormen zijn, maar ook voldoende spreiding. Nog voor het eerste bachelorjaar meent de commissie dat het aandeel meerkeuzevragen hoog blijft, ondanks het voornemen van de opleiding om hier iets aan te doen.

De studenten gaven aan voldoende feedback te krijgen, zowel bij tussentijdse opdrachten als na de examens. Evenwel wordt dit door de opleiding weinig systematisch gefaciliteerd en dienen de studenten er veelal zelf naar te vragen. Ook de transparantie van de toetsing lijkt op orde, al gaven enkele studenten aan niet te weten hoe papers en andere werkstukken worden beoordeeld.

De CKO controleert de kwaliteit van de toetsing. Zij analyseert de toetspraktijk van de opleiding op regelmatige basis en formuleert adviezen aan de OC. De commissie acht dit positief. Wel ziet de commissie nog ruimte tot verbetering, bijvoorbeeld door het meer systematisch gebruik maken van toetsmatrizen. Het invoeren van verbeterleutels acht de commissie wel essentieel in het kader van betrouwbare toetsing.

Het geschreven werkstuk en de mondelinge verdediging van de masterproef worden geëvalueerd door de promotor en door een leescommissaris. De evaluatie slaat op drie aspecten: een procesevaluatie door de promotor, een productevaluatie van het geschreven werkstuk door promotor en leescommissaris en een evaluatie van de mondelinge voorstelling en het vraaggesprek. Het masterproefreglement reikt een evaluatiesjabloon met acht parameters aan voor de verschillende componenten, waarbij zowel vorm als inhoud aandacht krijgen. Promotor en leescommissaris beslissen gezamenlijk, na onderling overleg, over de definitieve score. De formatieve beoordeling van de masterproef geschiedt onder andere aan de hand van het elektronisch portfolio waar de student de voortgang van de werkzaamheden illustreert.

De commissie acht de beoordelingswijze van de masterproef over het algemeen duidelijk en helder. De meeste docenten lijken ook het evaluatiesjabloon te hanteren, wat de commissie positief acht. Een aantal masterproeven achtte de commissie evenwel te hoog gescoord. Dit verdient verdere aandacht. Ook het gebruik van het portfolio doet verdient blijvende aandacht.

Bovengenoemde maakt dat de commissie, ondanks de bovengenoemde verbeteringsuggesties, concludeert dat de wijze van beoordelen, toetsen en examineren valide, betrouwbaar en transparant verloopt.

De commissie heeft voorafgaand en tijdens het visitatiebezoek een aantal masterproeven ingekeken. Deze zijn volgens de commissie gebaseerd op wetenschappelijke onderzoek en literatuur. De masterproeven bevatten volgens de commissie een duidelijk afgebakende onderzoeksvraag en methodologie. Zelfs de 'mindere' masterproeven bevatten over het algemeen nog steeds een onderzoeksvraag en aanzet tot methodologie. Het gebruik van accurate bronnen en de correcte weergave ervan was dan weer in enkele gevallen wisselend. Wel denkt de commissie dat er nog een verbeterslag te maken is wanneer de intensiteit van de begeleiding en de opvolging de hoogte in gaat.

De inzetbaarheid van de alumni is op orde. Bijna alle alumni vinden kort na het afstuderen werk. De klassieke togaberoepen lokken nog steeds twee derde van de pas afgestudeerden. Slechts een derde blijft na de stage aan de balie. Wat de commissie ten positieve opviel, waren de inspanningen van de opleiding om jobinfoavonden te organiseren. Alumni van de voorbije jaren spelen een cruciale rol op een dergelijke infoavond. De commissie acht dit belangrijk in het kader van het verstrekken van correcte en realistische beroepsinformatie. De alumni en het werkveld gaven bovendien aan tevreden te zijn met de opleiding. De alumni hebben een grote theoretische kennis na het afstuderen in Gent. Dit rijmt met de nadruk die er op gelegd wordt in het programma. De nadruk op vaardigheden is kleiner. Evenwel maakte het werkveld hier niet echt een punt van, aangezien alle afgestudeerden, ook die van andere instellingen, een aanpassingsperiode doorlopen. Enkel op het vlak van de taalbeheersing maakte het werkveld een expliciete opmerking. Daar dient de opleiding dus te remediëren.

De rendements- en drop-outcijfers van de opleiding liggen in de lijn met het Vlaams gemiddelde. Het rendement in 2011-2012 lag in de bachelor op 72.2%. In de master bedraagt het rendement 93.2%. de drop-out in de bachelor is hoog in het eerste jaar. In 2010 bijvoorbeeld, lag de drop-out op 40.1%. in de master ging het dat jaar om 1.4%.

De commissie concludeert dat generieke kwaliteitswaarborg 3 - het gerealiseerde eindniveau voldoet aan de verwachte basiskwaliteit. De commissie staat positief tegenover de wijze van toetsen en beoordelen. Ook de kwaliteit en de inzetbaarheid van de alumni acht zij op orde. De rendementscijfers zijn degelijk. Dit alles doet de commissie concluderen dat het gerealiseerd eindniveau de basiskwaliteit bereikt.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de bachelor en master in de rechten conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

- Heb meer aandacht voor vreemde talen in de doelen van de opleiding.
- Voer een benchmark van de leerresultaten van de opleiding uit.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

- Versterk de samenhang van het masterprogramma.
- Versterk het vaardighedenonderwijs in de bachelor.
- Verhoog het aandeel activerend en innovatief onderwijs.
- Wissel best practices op het vlak van activerend onderwijs structureel uit tussen de docenten.
- Toon meer aandacht voor de onderwijskundige professionalisering voor de zittende docenten.
- Ontwikkel een visie en incentives ter verhoging van de actieve participatie van studenten en ter voorkoming van 'no show'.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau

- Ga verder met de ontwikkeling en implementatie van de toetsvisie.
- Versterk de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing en beoordeling.
- Toon aandacht voor de rendementen in het eerste jaar van de bachelor.